

Iskustvo vjere svete Terezije Avilske: središnje teme i neke poveznice s Neokatekumenskim putem¹

EDVARD PUNDA*

UDK: 235.3 Theresia a
Iesu, sancta*248.12
266:269
Pregledni rad
Primljeno:
16. ožujka 2013.
Prihvaćeno:
18. ožujka 2013.

Sažetak: Polazeći od iskustva vjere svete Terezije Avilske, članak promišlja o važnosti i naravi vjere kao življene stvarnosti. Pokazujući kako se središnje teme Terezijina iskustva vjere reflektiraju danas, među ostalim, na Neokatekumenskom putu, predstavlja se sama narav i teologija Puta. U prvomu se dijelu, u najznačajnijim crtama, predstavlja životni hod Terezije Avilske i Kika Argüella, inicijatora Neokatekumenskoga puta. Iako su na prvi pogled živjeli potpuno različita iskustva, život Terezije i Kika označen je mnogim sličnostima: rođeni u kršćanskoj obitelji i odgojeni u vjeri, oboje nakon nekog vremena kušaju iskustvo duboke kenoze u kojoj traže puni život; vapaj Bogu i Božji odgovor kojim i za jedno i za drugo započinje ono što će oboje nazvati novi život, obilježen Božjim djelovanjem i istinskim obraćenjem. Drugi dio opisuje središnje teme vjere življene i reflektirane počevši od i unutar novoga iskustva: ljudski život kao povijest spasenja; Isus Krist kao izvor i sredi-

¹ Ovaj rad je prerađena i nadopunjena verzija predavanja održanoga kao Inauguralno predavanje (*Lectio brevis*) na početku akad. god. 2012./2013. na Visokoj teološkoj školi Biskupijskoga misijskog sjemeništa *Redemptoris Mater* u Puli, 17. listopada 2012. godine. Budući da smo tijekom predavanja, koje je imalo naslov *Iskustvo vjere svete Terezije Avilske*, nastojali pokazati u čemu se danas Terezijino iskustvo i nauk reflektira na Neokatekumenskomu putu, te kako iskustvo Puta pomaže da se Terezijino iskustvo i nauk mogu lakše razumjeti, predloženo nam je da pripremimo cjelovit materijal u pisanomu obliku. Budući da ne postoji nikakav sustavan rad koji bi konfrontirao Tereziju Avilsku i Neokatekumenski put, smatramo korisnim sustavno preraditi i proširiti materijal. Pri tomu smo koristili temeljnu literaturu o Neokatekumenskomu putu – *Statut Neokatekumenskoga puta* – kao i povijesne podatke u kojima se uočava nastanak ove crkvene stvarnosti, bitne za cjelovito razumijevanje teologije Puta. Kako su oni ovih dana i službeno objavljeni u K. ARGÜELLO, *Kerigma. U barakama sa siromasima*, Split, 2013., mogli smo ih citirati kritičkim aparatom u bilješkama.

* Dr. sc. Edvard Punda,
Centralno bogoslovno
sjemenište u Splitu,
Zrinsko-frankopanska 19,
21000 Split, Hrvatska,
donedvard@gmail.com

šte čitave kršćanske egzistencije; molitva kao najautentičniji izričaj vjere. Kao svojevrsni zaključak, u kratkim se crtama pokazuje mjesto i značenje Crkve za vjeru: učiniti svojim ono što Crkva naučava i živi, svojevrsni je sažetak vjere bilo Terezije bilo Kika.

Ključne riječi: vjera, iskustvo, kršćanstvo, kerigma, molitva.

Uvod

Govoriti o vjeri, o njoj pisati, trebala bi biti radost svakog kršćanina, posebice teologa. Ipak, vjera je odavna nazvana *crux theologorum*, križ teologa, ne samo jer je teško živjeti vjeru, nego i jer je teško o njoj govoriti. Puno je lakše govoriti o krizama vjere, o napadima na vjeru, nego o vjeri. Ipak, tijekom čitave povijesti kršćanstva bilo je onih ljudi koji su vjerovali i rado svjedočili svoju vjeru, iskustvo da ljubav Božja obuzima i tjera govoriti. Stoga u ovomu radu želimo promišljati o vjeri, polazeći od iskustva Terezije Avilske, svetice koja ne samo da nije napisala nikakav traktat o vjeri, nego nikada nije ni mislila pisati. Ali piše upravo zato da oduševi za vjeru. Ne radi se tu o izoliranim iskustvima, nego o temeljnom kršćanskom iskustvu, čije elemente možemo vidjeti u svakom iskustvu vjere. U današnje se vrijeme iskustva i svjedočanstva vjere očituju posebice u crkvenim pokretima i zajednicama.

Naš je cilj predstaviti središnje teme iskustva i nauka vjere avilske Svetice, te, pokazujući kako se njihova aktualnost očituje i na Neokatekumenskom putu, pružiti osnovni uvid u narav i teologiju Neokatekumenskoga puta. Razumije se da se ovdje ne radi o iscrpnomu prikazu Terezijine duhovnosti i nauka koji polazi iz njezina iskustva, niti o cjelovitoj studiji o Neokatekumenskom putu². Stoga i poveznice između iskustva i nauka svete Terezije i Neokatekumenskoga puta, koje ćemo ovdje iznijeti, ne znače opsežnu analizu pojedinih iskustava/tema najprije kod Terezije, a potom na Neokatekumenskom putu. Kako bi naše promišljanje imalo svoj tijek i kako bismo sustavno-teološki pristupili sadržaju određenih iskustava, u prvomu ćemo se dijelu dotaknuti pojedinih usporedbi same Terezije i Kika Argüella, inicijatora Neokatekumenskoga puta. Sasvim je razumljivo da ovdje ne možemo izložiti cjelovit životopis Terezije Avilske ni Kika Argüella. Ipak, činjenice njihova života, na koje ćemo se pozivati, nužne su kako bismo mogli uvidjeti da je u Isusu Kristu konkretnom čovjeku omogućen susret s otajstvima kršćanske vjere. One će nam pomoći da vidimo kako pojedina(čna) iskustva Boga, unatoč neponovljivosti i posebnosti, reflektiraju, svako na svoj način, jednu te istu stvarnost, i na taj način

² Dok ovo prvo ostavljamo za neki novi rad, nadamo se da će o ovomu drugom i na hrvatskomu govornom području izići sustavna monografija. Preporučujemo: R. BLÁZQUES, *Neokatekumenske zajednice. Teološka prosudba*, Poreč, 1994.; E. PASOTI (prir.), *Neokatekumenski put prema Pavlu VI. i Ivanu Pavlu II.*, Poreč, 1996.

jedno drugomu potvrđuju autentičnost. Naime, poveznice koje svoj temelj imaju u samomu sadržaju vjere, pokazuju kako kršćanska iskustva nikada ne mogu biti zatvorena u privatno. Ona su osobna, ali ne privatna iskustva.

I sama fundamentalno-teološka problematika današnjega govora o Bogu, usko je vezana, među ostalim, s iskustvom. Ono ne spada samo u najkompleksnije i najmanje jasne filozofske pojmove (Gadamer), nego je uvijek stvarnost koja, da bi bila posjedovana, nužno znači dinamizam koji uključuje ne samo sferu osjeta, nego i područje intelekta (razumijevanje) i jezika (komuniciranje iskustva)³. Smatramo, stoga, da je izbor svete Terezije, čije iskustvo već petsto godina oduševljava za vjeru⁴, te poveznica s Neokatekumenskim putom kao stvarnosti Crkve u kojoj je vjera prije svega življena i život(vor)na stvarnost, ne samo opravdan, nego i poželjan, posebice u kontekstu Godine vjere i Nove evangelizacije, koje nas pozivaju na ponovno otkrivanje bogatstva, na radost življenja vjere i na svjedočenje. Apostolski žar jedne kontemplativne redovnice, koja je čeznula biti »sama sa Samim« (Moj život, 36, 28.) u klauzuri karmela, ali koja odgovarajući na Božji poziv postaje *va-gabunda*⁵ i osniva samostane kako bi se odgovorilo na potrebe Crkve u vremenu velikih promjena, koje sama Svetica naziva teška vremena, *tiempos recios* (Moj život, 33, 5.), i snaga evangelizirajućega navještaja Neokatekumenskoga puta, preko kojega Radosna vijest spasenja dolazi kako do onih koji su udaljeni od Crkve, tako i do samih kršćana koji još nisu iskusili neizmjernu snagu primljene milosti, svakako su izazov za današnju teologiju čije je poslanje »svim vjernicima predstaviti snagu i ljepotu vjere«⁶.

1. Terezija Avilska i Kiko Argüello: Iz smrti u život: »Bog postoji!«⁷

Osim činjenice da su oboje iz Španjolske i da su utemeljitelji – točnije obnovitelji i inicijatori – određenih crkvenih stvarnosti, povijesti Terezije i Kika na prvi se pogled ni u čemu ne podudaraju. I ne samo s obzirom na više od četristo godina razlike, nego i s obzirom na životni tijek.

---

³ Usp. E. SALMANN, *Presenza di Spirito. Il cristianesimo come gesto e pensiero*, Padova, 2000., str. 88.

⁴ Primjeri su bezbrojni. Dovoljno je spomenuti činjenicu da je Edith Stein, Židovka i filozofkinja, nakon što je pročitala knjigu *Moj život* svete Terezije, uskliknula: »Ovo je istina!« nakon čega se obratila na kršćanstvo, ušla u karmelićanski samostan, podnijela mučeničku smrt te je proglašena sveticom i suzaštitnicom Europe.

⁵ *Andariega*, lualica, kako ju je nazvao Apostolski Nuncij Felipe Sega, o čemu piše i sama Terezija. Usp. Pismo isusovcu Paulu Hernándezu (4. 10. 1578).

⁶ BENEDIKT XVI., *Porta fidei*, br. 4.

⁷ »Iz smrti u život: Bog postoji!« jedan je od podnaslova dijela knjige *Kerigma*, nazvanog *U barakama. Svjedočanstva Kika Argüella*, str. 25.-30.

Osnovne podatke o svojim životima nude nam oni sami. Najbolji autobiografski podatci o svetoj Tereziji nalaze se u knjizi *Moj život*, koja opisuje život i mistična iskustva avilske Svetice. Prije nego će početi izlagati središnje teme, »milosti koje mi je Bog udijelio u molitvi«, Terezija donosi povijesne podatke iz svojega života, počevši od najranijega djetinjstva do ulaska u samostan, nutarnje borbe koje obilježavaju prvih dvadeset godina redovničkoga života, do ulaska u ono što će ona nazvati *vida nueva*, novi život, koji je izvor i forma čitava nauka koji polazi iz iskustva.

Glede autobiografskih podataka Kika Argüella, inicijatora Neokatekumenskoga puta, ograničit ćemo se na knjižicu *Kerigma*, publiciranu ovih dana, u kojoj, u uvodnomu dijelu, prije same *Kerigme*, koja je središnja tema i razlog knjige, Kiko predstavlja svoj život. I u jednomu i drugomu slučaju radi se o važnoj činjenici, jer je sadržaj njihova nauka neodvojiv od stvarnoga života, od konkretne povijesti. Zato će i *njihova teologija*⁸ biti izrazito protkana biografskim elementom, što se očituje i u samom stilu, koji je kod Terezije narativni, dok je kod Kika propovjednički⁹.

Nakon djetinjstva provedena u očinskoj kući, godinu i pol u samostanu augustinijanki, Terezija ulazi u karmelićanski samostan Utjelovljenja u Avili, 1535. godine. Započinje njezin redovnički život. Iako bi se moglo činiti da nastupa vrijeme sabrnosti i smirenosti, zapravo započinje dvadeset teških godina, pri čemu je zadnjih deset (oko 1544.-1554.) duboko označenih nutarnjim borbama (*grandes sequedades y batallas*). Terezija opisuje u čemu su se (teološki) sastojale njezine borbe: »Željela sam živjeti, jer sam dobro shvaćala da ne živim, nego da se borim sa sjenom smrti, a nije bilo onoga tko bi mi dao život, a ja ga nisam mogla uzeti, a Onaj koji mi ga je mogao dati, imao je pravo da mi ne priskoči u pomoć, budući da me je toliko puta vratio k sebi, a ja sam njega napuštala.« (*Moj život*, 8, 12.)

⁸ Ni Terezija ni Kiko nisu se akademski bavili teologijom. Ali to nipošto ne znači da nisu *teolozi*. Naime, Crkva je i kod Terezije i kod Kika prepoznala vrhunsku teologiju, tako da je Tereziju proglasila prvom ženom naučiteljicom Crkve (*Doctor Ecclesiae*), dok je Kiko primio počasni doktorat iz teologije (*Doctor in Sacra Theologia*), na Papinskom institutu Ivan Pavao II. za proučavanje braka i obitelji, pri Papinskom lateranskom sveučilištu u Rimu.

⁹ Treba naglasiti da Kiko ne piše knjige. Svoje poslanje ostvaruje propovijedanjem, naviještanjem Radosne vijesti. Nije mislio napisati ni knjigu *Kerigma*. Napisana je »po nagovoru kardinala Cañizaresa koji je smatrao važnim da kažem nešto o onom što je Gospodin učinio s nama u barakama, sa siromasima, te da objavim jednu kerigmu koja bi, iznad svega zbog svojih sadržaja i antropologije, mogla pomoći Sinodi o Novoj evangelizaciji«. K. ARGÜELLO, *Kerigma*, str. 7. I u slučaju Terezije i u slučaju Kika, onaj tko čita osjeća se naslovnikom: ne samo u smislu da mu je riječ upućena, nego može imati senzaciju da ih sluša kako govore. Ta posebnost narativnog stila kod Terezije najbolje je izražena riječima iz *Prologa Zamka duše*: »Govorit ću im ovim što budem pisala.« (Iré hablando con ellas en lo que escribiré, br. 4)

Kiko, punog imena Francisco José Gómez-Argüello Wirtz, rođen je u Leónu (Španjolska) u obitelji više srednje klase. Najstariji je od četvorice braće. Već je od malena bio veoma priznat zbog nadarenosti u crtanju. Kasnije je studirao na akademiji *Lijepih umjetnosti san Fernando* u Madridu, te je zbog svojih izrazitih slikarskih postignuća dobio *Izvanrednu državnu nagradu za slikarstvo*. Iako je rođen u katoličkoj obitelji, u kojoj je majka svakodnevno išla na misu, a otac nedjeljom, Kiko svjedoči da ta činjenica nije bila dovoljna da primi odraslu vjeru¹⁰. Vrijeme studija bit će obilježeno dubokim egzistencijalnim krizama¹¹. Činjenica da je »u toj situaciji, u kojoj se nalazio, dobio Izvanrednu državnu nagradu za slikarstvo (o tomu je izvještavala televizija, novine, itd.), [...] nije ništa riješila problem koji sam osjećao unutra«. Sažetak toga iskustva najbolje se može iščitati iz rečenice kojom Kiko zaključuje opis svojega stanja: »Već sam imao novaca, već sam bio poznat, i nisam bio sretan; unutar sebe bio sam kao mrtvac.«¹²

Ovi su podatci bitni ne samo za cjelovito razumijevanje iskustva vjere Terezije i Kika, nego i u kontekstu razumijevanja naravi same vjere, posebno u kontekstu Gode vjere i Nove evangelizacije. U prvomu redu, vjera nikada nije pretpostavka¹³. Nije pretpostavka ni redovničkoga života, ni života u tradicionalnoj kršćanskoj obi-

---

¹⁰ »Moji su roditelji bili katolici. Moja majka svakodnevno je išla na misu, a otac nedjeljom. No odmah na početku studija na Lijepim umjetnostima našao sam se u drugačijoj okolini. Bilo je doba Franca i tamo su gotovo svi bili ljevičari. U jednoj smo grupi izvodili kazališne predstave te sam ondje upoznao i kazalište Jeana Paul Sartrea. Sjećam se jednoga od njegovih djela s naslovom *Iza zatvorenih vrata* (*Huis clos*), u kojemu Sartre kaže da su pakao drugi te donosi jednu scenu u kojoj su likovi osuđeni na vječnu kontemplaciju svojih nedostataka. U dnu sam kod Jeana Paul Sartrea pronašao odgovor: sve je apsurdno. Ondje se nalazio odgovor. Pitao sam se: postoji li ili ne postoji Bog? Ali zašto sam sumnjao u Boga? Jer u dnu nije bilo dovoljno svjedočanstvo roditelja u mojoj kući kao ni svjedočanstvo okoline u kojoj sam živio«. K. ARGÜELLO, *Kerigma*, str. 20.-21. Kurziv je zadnje rečenice naš.

¹¹ Uz misli Sartrea, Kiko je – kako svjedoči – upoznao i misao drugih egzistencijalista poput, primjerice, Alberta Camusa, i u apsurd pronašao je odgovor. Razmišljao sam kako se ne trebam zavaravati: a što ako nema Boga? Nastojao sam tako živjeti, ozbiljno: »Bog ne postoji«. I zatvorilo mi se nebo; kao da se nada mnom stvorila golema betonska ploča i život mi je započeo biti veoma težak. U dnu, Sartre je govorio: »Nismo postojali, danas postojimo, a sutra ćemo prestati postojati. Trebamo prihvatiti ovako živjeti istinski, prihvatiti ovakvu stvarnost. Ne treba izmišljati nikakvo nebo niti išta izvan ovoga svijeta, već trebamo uzeti u ruke stvarnost postojanja takvu kakva jest: to jest da nema ničega.« Pokušao sam tako živjeti, ali ubrzo sam shvatio da, kad život postane nepodnošljiv, postoji samo jedan izlaz: ubiti se.«; K. ARGÜELLO, *Kerigma*, str. 21.

¹² K. ARGÜELLO, *Kerigma*, str. 22.

¹³ Papa Benedikt XVI. upozorava na činjenicu da mnogi vjernici i danas na vjeru »gledaju kao na nešto što se samo po sebi podrazumijeva u zajedničkom životu. No zapravo ta pretpostavka ne samo da se više ne može uzimati zdravo za gotovo, već je štoviše često zanijekana.«; *Porta fidei*, br. 2.

telji. Odatle i potreba Nove evangelizacije. Drugo, vjera nije oslobođenje *od* povijesti, nego *unutar* povijesti.

Nakon iskustva nutarnjih suhoća i borbi, koje naziva *smrtonosna smrt* (*Život*, 9, 8.)¹⁴, Terezija je »jednoga dana ušla u kapelicu [i Bogu] rekla kako se ne ću dignuti odande sve dok mi ne učini ono što sam ga molila« (*Život*, 9, 1.3.). Kiko svjedoči da je nakon vremena duboke egzistencijalne krize, koju, na tragu Kierkegaarda, naziva *ontička smrt*¹⁵, jednoga dana »ušao u svoju sobu, zatvorio vrata i vikao Bogu: »Ako postojiš, dođi, pomози mi, jer preda mnom je smrt!«¹⁶ Kod oboje radi se o dubokoj *kenozi*, o silasku u svoju najdublju stvarnost i o vapaju Bogu iz dubine bića. To je vapaj za novim životom, koji je puno više od vidljive egzistencije. To obraćanje Bogu, koji je u čovjekovoj nutrini, ne proizlazi još uvijek iz vjere kao čina potpune predanosti, nego iz iskustva da stvarnost koju traže ne mogu postići svojim silama¹⁷, niti je dobiti od ljudi, niti od bilo koje ideologije.

Kod Terezije se nije radilo o *krizi zvanja* – prije se to može nazvati *kriza života*. Terezija vidi najprije da njezin način života; afektivne navezanosti, kriva prijateljstva, isprazni razgovori, lažna poniznost itd.¹⁸, ne daju život, ali isto tako da po svojim silama, po svojem trudu (askezi) ne može *dohvatiti život*, i zato nakon pravoga iskustva besplatnosti Božje milosti, piše: »Blagoslovljen Bog koji mi je dao da se izbacim od tako *smrtonosne smrti*« (*Moj život*, 9, 8.). I Kiko brzo postaje svjestan da je prijelaz »iz smrti u život«¹⁹, djelo koje samo Bog može učiniti, ne može ga on dati samomu sebi. »To je *kenosis*, pod ovim zatvorenim nebom, u kojemu mi se Bog smilovao.«²⁰ Vjera je uvijek i prvenstveno dar Božji. Ona je uvijek plod milosti, intervencija Boga u život čovjeka. Ali ona je i jedini odgovor na najdublja ljudska

¹⁴ *Smrtonosne smrti*. Predivna Terezijina figura, kojom daje pojačano značenje stvarnosti koju želi opisati. Radi se o nečemu što je, po njoj, strašnije od same smrti. Možemo reći da postoji smrt koja je strašnija od fizičke smrti. To bi bila *ontička smrt* u kojoj se čovjek nalazi onda kada je udaljen od svojega izvora, od Stvoritelja. I ovdje vidimo bitnu poveznicu s Neokatekumenski putom, na kojemu se u početnim katehezama tumači istočni grijeh i stanje čovjeka koje mu je posljedica: Adam i Eva nakon grijeha fizički su živi, ali ontički su u smrti – prevareni od đavla da ih Bog želi ograničiti, dakle, da ih Bog ne ljubi, skrivaju se od Stvoritelja. Budući da čovjek jest ukoliko mu Bog daje bitak, a Bog mu daje bitak ljubeći ga, onda je jasno da na egzistencijalnoj razini misliti da nas Bog ograničava, ne ljubi, znači nemati život, biti u ontičkoj smrti.

¹⁵ K. ARGÜELLO, *Kerigma*, str. 98.

¹⁶ *Isto*, str. 23.

¹⁷ »Tražila sam lijeka, trudila sam se, ali, zacijelo, nisam shvaćala da sve malo pomaže ako se ne lišimo posve pouzdanja u sebe i stavimo ga u Boga.« (*Moj život*, 8, 11.)

¹⁸ O tomu vidi 70 poglavlje *Mog života*.

¹⁹ K. ARGÜELLO, *Kerigma*, str. 25.-30.

²⁰ *Isto*, str. 22.

traženja. »Brzo sam shvatio kako je problem u vjeri, a ja nisam mogao samomu sebi dati vjeru. Tada sam zavapio Gospodinu i u tom trenutku, odjednom, osjetio sam unutar sebe sigurnost da Bog postoji! Nisam to osjetio kao razmišljanje ni kao teoriju, ne! Bog je postojao: bilo je to poput dodira bitka.«²¹

2. Terezija Avilska i Kiko Argüello: *Novi život*

Iskustvom spasenja za Tereziju, koja se »borila sa sjenom smrti«, i Kika, koji je »unutar sebe bio kao mrtvac«, započinje *novi život*. Ne radi se samo o življenoj stvarnosti, nego *novi život*, i kod jednog i kod drugog, na neki način, zahtijeva teološku sintezu. *Novi će život* za Tereziju biti mjesto i izvor čitave teološke spoznaje, dok će Kiku biti polazište iz kojega će se razviti katehetsko-kerigmatska sinteza.

2.1. TEREZIJA. *NOVI ŽIVOT* KAO ISKUSTVO BOŽJE LJUBAVI I IZVOR SPOZNAJE – TEOLOŠKA SINTEZA

Prijelazom od iskustva »željela sam živjeti, jer sam dobro shvaćala da ne živim«, čime Terezija opisuje dvadeset godina velikih suhoća i borbi, do iskustva blagoslovljen Bog koji mi je dao da se izbavim od tako *smrtonosne smrti*, kojim opisuje pobjedu milosti, započinje ono što će Terezija nazvati *vida nueva*, novi život, a polazi od događaja koji je povijesno lako odrediti i koji Terezija opisuje vrlo jasno i sugestivno: »Već je moja duša bila umorna i, premda je htjela, nisu je nevaljale navike, koje sam imala, pustile da se odmori. Dogodilo mi se, kada sam jednoga dana ušla u kapelicu, da sam vidjela jednu sliku koju bijahu onamo donijeli na čuvanje, a tražili su je za neku svečanost što se slavila u kući. Bijaše to slika jako izranjena Krista i tako nabožna da me je, vidjevši je, svu zbunila, videći ga takva, jer je lijepo prikazivala ono što je prošao zbog nas. Toliko sam požalila što sam bila tako slabo zahvalila onim ranama, te mi se čini da mi se srce paralo, pa sam se bacila pokraj njega snažno roneći suze i moleći ga da mi već jednom dade snage da ga ne vrijeđam.« (*Moj život*, 9, 1.) Radi se o događaju koji terezijanisti nazivaju *definitivno obraćenje*²², a teološki ga Terezija opisuje ovako: »Doživljavala sam nekoliko puta [...] da bi me odjednom obuzeo osjećaj Božje nazočnosti, te nikako nisam mogla posumnjati da je bio u meni ili ja sva uronjena u njega. To nije bila vrsta viđenja; mislim da to nazivaju mističnom teologijom.« (*Moj život*, 10, 1.) Mistična teologija, *mística teología*, za Tereziju ne znači studij mistike,

---

²¹ Isto, str. 26.

²² Naravno, ne radi se o prijelazu iz potpunoga nepoznavanja Boga u poznavanje, ili o prijelazu iz ateizma u vjeru, nego o *metanoji*, o prijelazu iz *staroga* u *novoga* čovjeka, radi se o obraćenju srca i intelekta.

nego mistično iskustvo²³. Ta iskustva kod Terezije nisu nešto sporadično, nego će trajati sve do smrti i jako intenzivno²⁴.

Iskustva koja započinju nakon susreta s Kristom *muy llagado*, Tereziju dosta zbunjuju i straše²⁵. Kako bi otkrila o čemu se radi, Terezija o tomu priča sa svojim ispovjednicima, duhovnim savjetnicima, s temeljnim ciljem: da razluči dolaze li ta iskustva od Boga ili ne, i da o tomu čuje sud Crkve²⁶. Oni, budući da osobno nisu imali takva iskustva, ne razumiju Tereziju i traže od nje da napismeno opiše to što živi. No, Terezija se susreće s novom teškoćom: vlastita izražajna nemoć, koja će trajati 4-5 godina. Nakon što je »niz godina provela čitajući mnoge stvari« i nije »ništa od njih shvaćala, [...] Bog mi je to u jednom trenutku dao da shvatim i da znadem iskazati, tako da su se čudili moji ispovjednici« (*Moj život*, 12, 6.). Kao i događaj susreta s Kristom vrlo izranjenim, i ovaj je događaj temeljno kristološki, a prema tekstu iz knjige *Moj život*, lako ga je povijesno odrediti.²⁷

Kompleksnost mističnoga iskustva, od prvih mističnih iskustava, od iskusiti do znati komunicirati, može se objasniti polazeći od famozne Terezijine rečenice: »Jedna je milost da Gospodin daje milost, a druga je shvatiti kakva je milost i kakvo milosrđe. Treća je pak znati iskazati i objasniti kakva je.« (*Moj život*, 17, 5.)²⁸ U

²³ U ovomu je Terezija potpuno u skladu s modernom terminologijom, koja npr. u tal. jeziku, studij mistike ne naziva *teologia mistica*, nego *teologia della mistica*, upravo kako bi ga razlikovala od mističnoga iskustva, kojemu se daje naziv *teologia mistica*. Usp. L. BORRIELLO, *Esperienza mistica e Teologia mistica*, Città del Vaticano, 2009.

²⁴ Može se reći da su tragovi mističnih iskustava, *atematski*, bili prisutni već u Terezijinu najranijem djetinjstvu.

²⁵ Ovdje nije moguće, a nije ni potrebno, detaljno ulaziti u analizu mističnih fenomena koje je Terezija imala.

²⁶ »Držim posve sigurnim da nečastivi ne će obmanuti – niti će to dopustiti Bog – dušu koja se ni u čemu ne uzda u sebe i očvrstnula je u vjeri i koja će osjećati u sebi da će i za jedan članak vjere podnijeti tisuću smrti. S tom ljubavlju prema vjeri, što je Bog ulijeva, a koja je čvrsta, živa vjera, neka uvijek nastoji postupati u skladu s onim čega se pridržava Crkva, raspitujući se kod jednih i kod drugih, poput nekoga tko je već čvrsto prionuo uz ove istine, te je ne bi skrenule svekolike objave što bi ih mogla zamisliti – sve da i otvorena nebesa vidi – ni za trunak od onoga čega se pridržava Crkva.« (*Moj život*, 25, 12.)

²⁷ Radi se o godini 1559. »Kad su bile oduzete mnoge knjige na španjolskom (Valdes-ov *Index*, 1559.), zato da se ne čitaju, jako sam požalila, zato što mi je neke bilo zadovoljstvo čitati, a to više nisam mogla, budući da su ih ostavili na latinskom. Gospodin mi reče: *Nemoj se žalostiti, jer ja ću ti dati živu knjigu*. [...] Njegovo Veličanstvo bilo je istinska knjiga gdje sam spoznala istine. Blagoslovljena neka bude takva knjiga koja ostavlja utisnuto ono što treba čitati i činiti, tako da se ne može zaboraviti!« (*Moj život*, 26, 5.)

²⁸ I nastavlja: »I premda se čini da je tu dosta samo prva, zato da duša ne bude zbunjena i plašljiva te da ide s više srčanosti po putu Gospodnjem imajući pod nogama sve stvari ovoga svijeta, velika je korist i milost to shvatiti, jer pravo je da za svaku pojedinu milost puno hvali Gospodina onaj tko je posjeduje.«

ovomu se može vidjeti Terezijin teološki model: iskustvo, razumijevanje/refleksija i komunikacija. Ili, s obzirom na teologiju vjere – jer Terezijina djela nastaju iz mističnih iskustava koja su iskustva vjere²⁹ – može se govoriti o *affectus fidei, intellectus fidei, confessio fidei*.

Razumjeti iskustvo i moći/znati ga komunicirati nije vjeri aposteriorno, nego pripada samoj naravi vjere i usavršava je. Za Tereziju komunicirati iskustva ne znači tek opisati svoje osjećaje, nego je čin vjere, prava *confessio fidei*, u kojoj veliča Božja djela u svojoj povijesti i time želi u svima pobuditi želju³⁰ za Bogom i ohrabriti da se mogu pouzdavati u Boga »kod kojega nema pristranosti. Sve ljubi.« (*Moj život*, 7, 12.)³¹

Opisujući svoja iskustva³² – *lo que pasa por mí* – Terezija postaje pravi *teolog vjere*, koji zna izložiti ne samo sadržaj vjere (*fides quae*), nego i ono što se događa u onomu tko vjeruje (*fides qua*). To postaje jasno ako se zna da je *novi život* zapravo život molitve: »To je druga, nova knjiga, odavde dalje; hoću reći drugi, *novi život*. Onaj dovde bijaše moj, a onaj kojim sam živjela otkad sam počela iznositi ove stvari o molitvi jest Bog koji je u meni.« (*Moj život*, 23, 1.) Donosimo tekst koji jasno pokazuje da Terezijin cilj nije bio tek opisivanje njenih osjećaja ili nutarnjih doživljaja: »Ono što bude više od toga da se jednostavno iznese prikaz mogega života, Vaša milost [=García de Toledo] neka zadrži za sebe – budući da me je toliko nagovarala da napišem iskaz o *milostima koje mi Bog udjeljuje u molitvi* – bude li u skladu s istinama naše svete katoličke vjere. Ne bude li, neka ga Vaša milost odmah spali, jer se ja tomu podvrgavam. A reći ću ono što doživljavam (*lo que pasa por mí*) zato da, ako bude u skladu s tim, može Vašoj milosti donijeti kakvu korist.« (*Moj život*, 10, 8.). Terezija opisuje milosti koje joj je učinio Gospodin u molitvi (*las mercedes que el Señor me ha hecho en la oración*), dakle, molitva je za nju istinski *locus theologicus* iz kojega crpi čitav sadržaj življene vjere i teologije vjere. Bez molitve, za Tereziju, nije moguće imati pravo iskustvo vjere. Upravo molitva daje razumjeti da teologija

---

²⁹ Mistična iskustva ne nadilaze istine vjere. Posebnost mističnih iskustava za Tereziju nije s obzirom na sadržaj, nego s obzirom na način spoznaje. Radi se o *iskustvenoj spoznaji* čiji se dinamizam kod Terezije očituje u iskusiti-razumjeti-komunicirati.

³⁰ »Jer Njegovo Veličanstvo zna da je, uz posluš, moja namjera kod duša *pobuditi želju* za tako uzvišenim dobrom.« (*Moj život*, 18, 8.)

³¹ U ovomu se očituje i snažna evangelizacijska crta Terezijina iskustva.

³² Budući da se Terezijina djela rađaju počevši od mističnih iskustava, koja ujedno opisuje, možemo reći da su *mistična iskustva* istodobno *motiv i sadržaj* njezinih djela. Motiv: ona je »tjeraju« da piše (s razlogom da im upozna autentičnost – jesu li od Boga ili ne). U tomu smislu govori se o Tereziji kao o *piscu iz poslušnosti*, jer, uz nutarnji poticaj, piše na poticaj svojih ispovjednika. Sadržaj: Terezija opisuje ono što joj se događa – *lo que pasa por mí* (*Moj život*, 10, 8.).

(vjera) nije samo govoriti o Bogu, nego je nadasve govoriti s Bogom. U molitvi se događa spoznaja sadržaja u koje Terezija vjeruje, ali i čin kojim ona živi te sadržaje.

2.2. KIKO. NOVI ŽIVOT: OD OBRAĆENJA DO NAVIJEŠTANJA – KATEHETSKO-KERIGMATSKA SINTEZA

Nakon iskustva da Bog postoji, da je *živ i istinit* (usp. 1 Sol 1, 9) i da jedini pravi odgovor na sva životna pitanja može biti vjera, Kiko shvaća da je potrebno otkriti vjeru, biti kršćanin: »Bio sam svjestan da ono odijelo Prve pričesti, one kateheze koje sam primio u školi, nisu bile dostatne. U određenom trenutku svojega života, sa 16 godina više ili manje, svukao sam to odijelo jer mi je bilo usko, bilo mi je premalo. Svukao sam ga! Rekao sam onom svećeniku: »Želim se formirati, želim biti kršćanin.«³³ Na putu postupnoga otkrivanja snage i značenja krštenja, Kiko prolazi iskustvo *Cursillos de Cristianidad*, što mu pomaže bilo duhovno³⁴, bilo s obzirom na slikarstvo. Budući da se njegov način slikanja promijenio – započeo je s religioznom tematikom – Kiko sada nastoji »uklopiti umjetnost u sakralni prostor, kako bi se dobila potpunija religiozna umjetnost«³⁵. U tomu je toliko uspješan da dobiva pozive od samoga Ministarstva kulture da »predstavlja Španjolsku na svjetskoj izložbi sakralne umjetnosti u Francuskoj, u Royanu«, a kasnije će ga sakralna umjetnost odvesti i u druge europske zemlje³⁶, što će biti providonosno jer će mu omogućiti i značajni susret sa zajednicom Charlesa de Foucaulda³⁷, čija će mu

³³ K. ARGÜELLO, *Kerigma*, str. 27. Svećenik kojega spominje također je bio slikar i s Kikom je pohađao *Lijepe umjetnosti*.

³⁴ »*Cursillos* su mi pomogli, odstranili su mi mnoge predrasude koje sam imao protiv Crkve, protiv Vatikana, protiv župa, protiv svećenika... Predrasude koje su dolazile od mojih prijatelja marksista koji nisu podnosili društvene strukture, itd., sve one ideje koje ima ljevica, a posebice španjolska ljevica. [...] U *Cursillosu* su me pozvali da budem katehist, profesor. Išao sam u školu *Cursillosa* i započeo sam predavati *Cursillos de Cristianidad*. Prvi sam tečaj održao u Ceuti, zatim i u Cáceres...«. K. ARGÜELLO, *Kerigma*, str. 27.-28.

³⁵ *Isto*, str. 28.

³⁶ »Jednom dominikanskom teologu Zaklada *Juan March* udijelila je novčanu potporu za istraživanje dodirnih točaka protestantske i katoličke umjetnosti, u vidu Drugoga vatikanskog koncila. Bio sam pozvan ići s njim, zajedno s jednim arhitektom Baskom i jednim profesionalnim fotografom Kataloncem. Ovo govorim jer je za mene to putovanje bilo veoma važno, budući da mi je omogućilo doticaj s obnovom liturgijske umjetnosti u Njemačkoj, Francuskoj i u drugim zemljama. Otišli smo proučavati arhitekturu Le Corbusiera u Francuskoj, te Saarinen i Alvar Aalta u Finskoj, imali smo kontakte s Pravoslavnom crkvom, s protestantima, itd.« K. ARGÜELLO, *Kerigma*, str. 29.

³⁷ »Prije početka putovanja, budući da je dominikanski teolog poznao Malu braću Charlesa de Foucaulda, reče mi: »Kiko, prije nego što počnemo ovo putovanje, koje će biti vrlo naporno, jer trebamo proći mnoge države, htio bih te pozvati u pustinju Los Monegros u Farleteu, u provinciji Zaragoze, gdje se nalaze Mala braća.« Otišli smo onamo i proveli tjedan dana duhovnih vježbi, pripremajući se za put. U toj pustinji [...] sam upoznao život Charlesa de Foucaulda«. K. ARGÜELLO, *Kerigma*, str. 29.-30.

duhovnost pomoći u onomu što će za Kika postati istinska preokupacija: stvarna Kristova prisutnost u životu. Po povratku s putovanja, Kiko se malo po malo i u raznim situacijama susreće s konkretnim ljudskim problemima i patnjama. Najviše ga okupira pitanje patnje nevinih, bolesnih, tlačanih, silovanih... Tumačenje tih situacija za Kika se ne zaustavlja na pitanju »kako je to moguće?«, nego prelazi u novo pitanje u kojem se nazire odgovor na *otajstvo bezakonja*: »Zašto ona, a ne ja?« Zanimljivo je da ga to pitanje ne vodi u ateizam ili nihilizam. Sasvim suprotno, »pronalaži iznenađujući odgovor, susreo sam se – sam svjedoči – s otajstvom Krista raspetoga. [...] Postoji stvarna Kristova prisutnost u euharistiji, no ja sam smatrao da i u trpljenju ovih nevinih postoji Kristova prisutnost«³⁸. Ta snažna spoznaja, koja je prožela čitavu njegovu egzistenciju, djelovala je na Kika toliko snažno da je »napustio sve i otišao živjeti među siromahe«. Odlazi živjeti među najniži sloj društva, među siromahe u barakama, u predgrađu Madrida. »Otišao sam tamo živjeti s gitarom i s Biblijom. [...] Moja je baraka bila [...] među kućicama Palomeras Alta. U baraku sam stavio jedan križ.«³⁹ Ovi su podatci bitni ne samo jer su znak obraćenja, koje ga je tjeralo da dade život za Krista prisutna u onima koji trpe, nego i zato što će se siromasi preko njih pitati o Isusu Kristu. »Jednom je ušao jedan *quinqui*, ugledao gitaru te smo počeli razgovarati. Reče mi: »Što kaže Isus Krist o borbi protiv neprijatelja?« Tom *quinquiju* sam, na primjer – svjedoči Kiko – odgovorio kako Krist kaže da treba ljubiti neprijatelja.«⁴⁰ Polazeći od svojega iskustva, ali i od iskustva »[tih siromaha koji] su me, na neki način, obvezali da govorim o Kristu«⁴¹, Kiko shvaća da je čovjeku današnjice najvažnije navijestiti radosnu vijest spasenja: da je Isus Krist uskrsnuo i da je trajno živ⁴². Uz te početke, u kojima vidi

³⁸ »Shvatio sam da postoji neka Kristova prisutnost u onima koji trpe, prije svega u trpljenju nevinih. Ima ljudi koji su nevini i nose grijeh drugih, užasan grijeh onog alkoholičara, onoga koji tuče svoju majku, onoga abnormalnog sina, one situacije incesta, itd. Po tomu ovi nevini donose s Kristom spasenje svijetu.« K. ARGÜELLO, *Kerigma*, str. 35.

³⁹ *Isto*, str. 35.-39.

⁴⁰ *Isto*, str. 39.

⁴¹ *Isto*, str. 57.

⁴² Iako je dugo, smatramo bitnim donijeti jedno iskustvo iz kojega je razvidno kako je središte kršćanske vjere zapravo najveća vijest čovječanstva. »Sjećam se da me jednom doveo u jednu špilju, svu mračnu, punu cigana i *quinquis* (pripadnici nomadske etničke grupe, nalik romskoj, koji žive na sjeveru Španjolske). Nije se vidjelo ništa. Reče mi: »Govori im o Isusu Kristu!« »Ja?« »Da. Govori o Isusu Kristu!« »A što ako ja ne znam govoriti o Isusu Kristu! Što hoćeš da im kažem? Kateheze *Cursillos*?« Cigani nisu znali ni čitati ni pisati. Ako im kažeš četiri apstraktne riječi, više te ne slušaju, ne slijede te. Kako se može govoriti nepismenim ciganima koji ništa ne znaju? Kako je moguće? Ali on me prisiljavao da govorim. Pitao sam se: »Kako bi govorili Apostoli? Kako su propovijedali Apostoli?« U špilji je bilo mnogo ciganskih žena, od onih koje nose duge haljine u bojama i prose na ulici, prodaju stvari, itd. Započeo sam govoriti o Adamu i Evi, ili nešto slično. Ustala je jedna žena iz pozadine i reče mi: »Vi ste ga vidjeli?« To je bila majka šefa klana. A šef će: »Mama, šuti i smiri

potrebu *novoga jezika vjere*, potrebna da Radosna vijest doprije do svih ljudi, veže se i susret s Carmen Hernández, diplomiranom teologinjom koja je bila upoznata s obnovom Drugoga vatikanskog koncila. Ona Kika upoznaje s obnovom, posebice s važnošću Pashalnoga otajstva⁴³, koje je »stožer i izvor kršćanskoga života« te kao takvo »tvori žarište neokatekumenata, budući da je neokatekumenat ponovno otkrivanje kršćanske inicijacije«⁴⁴. Malo po malo među tim siromasima rađa se zajednica s kojima ima slavlja Riječi, a uz dozvolu nadbiskupa Madrida, mons. Casimira Morcilla, »ponekad smo – svjedoči Kiko – slavili euharistiju. Među siromasima počelo se nešto stvarati. Rodilo se ono što danas na Putu nazivamo tronog: Riječ, Euharistija, Kršćanska zajednica«⁴⁵.

Ovim je u najkraćim crtama opisano kako je nastajao Neokatekumenski put koji će biti »put evangelizacije za naše dane [koji] preko navještaja Radosne vijesti, *kerygme*, otv[ara] mnogim osobama vrata vjere«⁴⁶. Upravo jer je u *kerigmi* prona-

se!« Žena je nastavila: »Jeste li vi vidjeli mrtvaca koji se vratio s groblja? Ja znam samo jedno: moj je otac umro i nije se više vratio kući. Postoji na nebu 'neka ruka', ali ja ne vjerujem ni svećenicima ni ikom. Ako ste vi vidjeli nekog mrtvaca koji se vratio s groblja, ja ću vas slušati. Ako ne, gotovo je! Idemo oдавde!« Sve su se žene ustale i sastanak je završio. Ta me je žena mnogo podučila, jer u onom trenutku – budući da je onaj *quinqi* htio da govorim o Isusu Kristu – pitao sam se kako su propovijedali Apostoli. Čitao sam Sv. pismo svaki dan i bio sam našao odlomak iz Djela apostolskih u kojemu upravitelj Fest kaže kralju Agripi: »Imam jednog vrlo zanimljivoga zatvorenika, bilo bi mi drago da ga poslušam. Govori o nekom umrlom čovjeku koji živi; bio je mrtav, a sad je živ« (usp. Dj 25,14-19). U tomu sam tekstu razumio da, od svih razgovora koje je Fest vodio s Pavlom, jedino što je taj poganin razumio jest to da je Pavao govorio o nekom umrlom koji se vratio s groblja. I ona žena mi je rekla da bi jedino, što bi ona prihvatila slušati, bilo upravo to da sam ja vidio nekog mrtvaca koji je uskrsnuo, nešto što bi dokazalo da nakon smrti ima života; nešto što bi to uistinu dokazalo. »Jesi li vidio nekog uskrslog? Ako nisi, ne ću te slušati. Ne želim govoriti.« Gospodin nam je počeo pomalo davati osnove *kerigme*; to jest, Gospodin nas je po siromasima prisilio da pronađemo ono što su poslije postale kateheze koje dajemo u župama.« K. ARGÜELLO, *Kerigma*, str. 40.-41.

⁴³ »Carmen je jako važna za Put. Preko oca Farnésa, velikoga liturgičara, kojega je upoznala u Barceloni, stavila me u doticaj s obnovom Drugoga vatikanskog koncila. Uvijek mi je govorila istinu, donoseći Putu cjelokupno koncilsko otkriće Pashalnoga otajstva. U barakama je postojala takva prisutnost Isusa Krista, Duha Svetoga, da su se neki došavši tamo obratili. Uistinu je bila velika prisutnost Isusa Krista u tim siromasima koji su primali Riječ onakvu kakva jest.«; K. ARGÜELLO, *Kerigma*, str. 56.-57.

⁴⁴ *Neokatekumenski put. Statut*, čl. 12., § 1. Na taj način Neokatekumenski put ostvaruje zahtjeve o kojima govori Katekizam Katoličke crkve: »Po svojoj naravi krštenje djece zahtijeva *katekumenat* poslije *krštenja*. Nije riječ samo o nekoj potrebi pouke poslije krštenja, nego o nužnom razvitku krsne milosti tijekom osobnoga rasta.« (*Katekizam Katoličke crkve*, 1231.)

⁴⁵ K. ARGÜELLO, *Kerigma*, str. 57.

⁴⁶ C. SCHÖNBORN, *Kerigma*. Teološki komentar, u: K. ARGÜELLO, *Kerigma*, str. 75. I nastavlja Schönborn: »Kroz vrata vjere u život mnogih osoba ušao je novi život u Kristu, i preko milosti vjere proizvela su se obraćenja, ozdravljenja, »da« životu, djeci, spremnost na opraštanje, raspoloživost za poslanje«.

šao snagu potrebnu kako bi se radosna vijest konkretizirala svaki put kada je navještena⁴⁷, »u središtu cijeloga neokatekumenskog hoda jest sinteza kerigmatskoga propovijedanja«⁴⁸.

3. Neke dimenzije Terezijina iskustva vjere kao paradigma kršćanskoga života. Poveznice s Neokatekumenskim putem

3.1. LJUDSKI ŽIVOT POVIJEST JE SPASENJA

Početak mističnoga iskustva, susret s *Kristom vrlo izranjenim*, dakle ono što Terezija teološki opisuje kao »osjećaj Božje nazočnosti da nikako nije mogla posumnjati da je Bog u njoj, i ona sva uronjena u Boga« (*Moj život*, 10, 1.), postaje prekretnica u Terezijinu shvaćanju Boga, a time i njezina života. Jedan od najljepših tekstova u vezi s tim svakako je ovaj iz knjige *Moj život*: »Puno puta sam zaprepastena mislila o velikoj Božjoj dobroti i naslađivala se moja duša videći njegovu veliku darežljivost i milosrđe. Neka bude blagoslivljan za sve jer sam jasno vidjela da nije propustio platiti mi, još u ovom životu, nijednu dobru želju. Koliko god nevaljala i nesavršena bila moja djela, ovaj moj Gospodin⁴⁹ popravljao ih je, usavršavao i davao im vrijednost, a zla i grijeha zatim skrivao. Čak i u očima onoga tko ih je vidio dopušta njegovo veličanstvo da se izgube i briše ih iz njegova sjećanja. Pozlaćuje krivice, čini da zasja krjepost koju sam Gospodin unosi u mene, gotovo me prisiljavajući da je posjedujem.« (*Moj život*, 4, 10.)

Sliku Boga koji je *dobrota, darežljivost, milosrđe*, toliko usredotočen na Tereziju, koji *pozlaćuje krivice*, sigurno nije primila iz kateheza svojega vremena (Álvarez). Dolazi iz *novoga iskustva*, novoga života u kojem Terezija otkriva ne samo kakav je Bog, nego i što je ljudski život.

Ljudski život povijest je spasenja, povijest ljubavi Boga koji je milosrdan i koji »se nikada ne umori dajući, niti se mogu iscrpiti njegova milosrđa« i čovjeka koji je nevjeran, »koji se prije umori griješeći nego Bog opraštajući mu« (*Moj život*, 19, 15.). Ono što Terezija na iskustvenoj razini spoznaje kao istinito, zapravo spada u samu bit kršćanskoga iskustva. Na Neokatekumenskomu putu, na kojemu se preko *faza, etapa i prijelaza*⁵⁰ želi ponovno otkriti snaga krsne milosti, neokatekumene se najprije vodi k tomu da se, »otkrivajući besplatnost ljubavi Isusa Krista koji im

---

⁴⁷ »Na svijetu nema ništa većega od navješćaja evanđelja. 'Bogu se svidjelo spasiti svijet po ludosti kerigme.' Kerigma nije jedan govor, nije ni meditacija. Što je kerigma? To je navješćaj jedne vijesti koja se ostvaruje svaki put kad se proglašava.« K. ARGÜELLO, *Kerigma*, str. 89.

⁴⁸ *Neokatekumenski put. Statut*, čl. 8., § 3.

⁴⁹ Vidi se aluzija na riječi svetoga Tomu Apostola: »Gospodin moj i Bog moj!« (Iv 20, 28)

⁵⁰ *Neokatekumenski put. Statut*, Pogl. IV.

oprašta i ljubi ih, postupno oslobađaju pogrješnih pojmova o sebi i o Bogu te da silaze u svoju stvarnost grješnika potrebnih obraćenja⁵¹. Čovjek *jest* grješnik, i onda kada, govoreći u moralnim kategorijama, ne *čini grijeh*. »Tko bi rekao da ću tako brzo pasti, nakon tolikih darova Božjih, pošto mi je njegovo veličanstvo počelo davati krjeposti, jer su me upravo one pobuđivale da mu služim, pošto sam se vidjela gotovo mrtvom i u tako velikoj opasnosti da budem osuđena, pošto ste me uskrisili dušom i tijelom, kada su se svi koji su me vidjeli zgranuli videći me živu! Što je to, Gospodine moj! Zar u tako opasnomu životu moram živjeti?« (*Moj život*, 6, 9.)

Terezija želi postići stanje u kojem će grijeh biti u potpunosti nadvladan. Vidjevši da, koliko god se trudi svojim silama to i postići, uvijek iznova pada, Terezija kaže da je ovaj ljudski život opasan, *vida tan peligrosa*. Novi život pomaže joj da spozna kako je obraćenje proces koji traje zapravo čitav život. Iako zna da u pogledu sigurnosti stanja milosti nikada nije moguće imati sigurnost vjere (potpuno na liniji Tridentskoga koncila, usp. DH 1534), Terezija – na tragu biblijskoga poimanja – pronalazi dva sigurna znaka po kojima se takvo stanje može raspoznati: »[S]asvim sigurne i određene stvari nema, niti je može biti; jer bude li je, da posjedujemo ljubav, bit ćemo sigurne da smo u milosti. No, gledajte, sestre: ima nekih znakova koje, čini se, i slijepi vide; nisu tajni [...]: *ljubav i strah Božji*! To su dvije jake tvrdave, odakle se navješćuje rat svijetu i nečastivima.« (*Put k savršenosti*, 40, 2.) Na Neokatekumenskomu putu vrlo se jasno razlaže, i to je jedan od ključeva razumijevanja samoga kršćanstva, da je obraćenje stvarnost i potreba koja traje čitav život. Nesigurnost u pogledu vlastitoga obraćenja i stanja milosti, kako kod Terezije tako i na Neokatekumenskomu putu, ne odnosi se na Božje milosrđe (»milosrđe Božje ulijeva sigurnost«, *Moj život*, 38, 7.), nego na činjenicu da se čovjek u svojoj slobodi uvijek može vratiti grijehu.

U ovomu se kontekstu treba razumjeti što za Tereziju znači govoriti o »milostima« koje joj je »Gospodin učinio u molitvi«. Ne radi se o nekim apstraktnim iskustvima, o misticizmu, nego o iskustvu spasenja u njezinu životu. Bog, o kojemu Terezija govori, Bog je koji ljubi čovjeka, ne napušta ga nikada i ne propušta učiniti sve da ga spasi od samoga početka, i onda kada ga čovjek ne poznaje. Terezija, poput svetoga Pavla, ističe da je ona prva među onima kojima je Bog sve oprostio i pokazao nemjerljivu ljubav: više sa mnom nego s ikim drugim⁵².

Učestale aluzije na osobe i iskustva sadržana u Svetomu pismu pokazuju kako je ono za Tereziju *norma normans non normata* kršćanskoga iskustva⁵³. Terezija smatra

⁵¹ *Neokatekumenski put. Statut*, čl. 19. 1.

⁵² *más conmigo que con nadie* (*Duhovni izvještaji*, 16, 2.)

⁵³ »Do te mjere vjerujem da je objava bila istinska, ukoliko nije u protivnosti s onim što se nalazi u Svetomu pismu ili pak protiv zakona Crkve koje smo obvezni poštivati.« (*Moj život*, 32, 17.)

da »sve zlo na svijetu potječe odatle što se ne poznaju istine Pisma jasno i istinito« (*Moj život*, 40, 1.). Stoga i istinsko razumijevanje onoga što Bog čini za nas, dakle spasenja u našem životu, za Tereziju je moguće samo polazeći od Svetoga pisma u kojemu je sadržana povijest spasenja. To potvrđuje intimnu vezu između Riječi Božje i vjere⁵⁴. Za Tereziju jasno je da Božja Riječ posreduje vjeru – »Njegove su riječi djela. O Bože mili, *kako li se jača vjera i uvećava ljubav!*« (*Moj život*, 25, 18.)⁵⁵ – ali isto tako, po njoj, vjera sa svoje strane čini da možemo slušati Božju riječ: »[onima koji] nemaju živu vjeru, već mrtvu, [Bog] ništa ne govori« (*Misli o Božjoj ljubavi = Meditacije o Pjesmi nad pjesmama*, 1, 11.).

Kada kaže da su »riječi Gospodnje djelotvorne u nama« i da »ne će ostati neispunjen ni jedan djelić slova njegova« (*Moj život*, 40, 1.), Terezija misli na djelo koje je ostvareno u Isusu Kristu, ali misli i na svoje iskustvo, na konkretnu ljudsku povijest u kojoj se Božja riječ čini konkretnom. Ukratko, Božja riječ u nama je djelotvorna. Dakle, ona ima snagu mijenjati život, stvarati *novoga čovjeka*. To je na poseban način istaknuto na Neokatekumenskomu putu. Kada se na Putu govori o odnosu Božje Riječi i vjere, polazeći od riječi svetoga Pavla koji kaže da vjera dolazi po slušanju, želi se naglasiti ne samo kronološki primat Božje Riječi. U središtu govora djelotvorna je snaga koju Božja Riječ u sebi ima. Riječ Božja čini sastavni dio *tronoga* Neokatekumenskoga puta: *Riječ, Liturgija, Zajednica*⁵⁶. Na Neokatekumenskomu putu, posebice preko euharistije i tjednih slavlja Božje Riječi, neokatekumeni malo po malo uče stavljati činjenice vlastitoga života pod svjetlo Božje riječi⁵⁷. Ona govori – i to se na Putu jasno ističe – o Isusu Kristu u kojemu je do kraja ispunjena/ostvarena, ali govori i o našoj povijesti. Tako se ostvaruje ono u što je Terezija iskustveno bila duboko uvjerena: ne postoje riječi Svetoga pisma za koje Bog ne bi mogao učiniti da budu ostvarene u našem životu⁵⁸. I zato možemo reći da najbolje razumiju Sveto pismo oni koji iskustveno razumiju Božju riječ i vide *djelo* koje je Božja riječ u njima učinila.

3.2. ISUS KRIST – IZVOR I SREDIŠTE BITI KRŠĆANIN

Sve ovo što smo rekli vodi nas do srži i vrhunca Terezijina iskustva i duhovnosti. Razumijevanje ljudskoga života kao povijesti spasenja, govori o tomu da se radi o

---

⁵⁴ Usp. BENEDIKT XVI., *Verbum Domini*, 25.

⁵⁵ Usp. BENEDIKT XVI., *Porta fidei*, 1.

⁵⁶ O tomu: *Neokatekumenski put. Statut*, čl. 11.-18.

⁵⁷ »Tvoja riječ nozi je mojoj svjetiljka i svjetlo mojoj stazi.« (Ps 119, 105)

⁵⁸ Usp. *Misli o Božjoj ljubavi (Meditacije o Pjesmi nad pjesmama)* 1, 7. »Kad govori Gospodin, riječi su i djela. Makar riječi i ne poticale na pobožnost, nego bile prijekorne, odprve pripravlja dušu pa je taj govor osposobljuje, raznježuje, prosvjetljuje, razveseljuje i smiruje. [...] Gospodin hoće da se shvati da je moćan i da su njegove riječi djela.« (*Moj život*, 25, 3.)

kategorično kršćanskom iskustvu, a to je iskustvo Boga u Isusu Kristu. Kod Terezije središnja je tema čovječstvo Isusa Krista. To je čovječstvo »vrata kroz koja moramo ući ako hoćemo da nam nenadmašivo Veličanstvo razotkrije velike tajne« (*Moj život*, 22, 6.). Razumljivo je, stoga, da Terezija veliku pozornost posvećuje povijesnomu Isusu, Isusu evanđelja, ali koji je sada proslavljen. Iskustva Krista u Terezijinu životu povijesna su: mistično proživljava etape Isusova života⁵⁹. To joj pomaže i da svaku svoju životnu situaciju može živjeti i tumačiti kristološki – u svemu je Krist uz nju⁶⁰ – i slijediti Isusa u svim događajima svojega života. Na Neokatekumenskom putu proučavaju se i »imaju slavlja glavnih biblijskih likova: Adama, Eve, Kaina, Abela, Noe, itd., u svjetlu Isusa Krista«, kako bi se jasno došlo do spoznanja da se u Isusu Kristu ispunjavaju sva Pisma i da je On središte povijesti spasenja. Neokatekumeni su pozvani »slijediti stope Isusa Krista«, a na kraju itinerarija »hodočaste u Svetu Zemlju kao znak vjenčanja s Gospodinom, obilazeći mjesta gdje je Krist ostvario ono što su oni živjeli za vrijeme cijeloga neokatekumenskog itinerarija«⁶¹. Slijediti Isusa Krista, puno je više od usvajanja moralnih zahtjeva koje proizlaze iz njegova nauka: znači biti jedno s njim.

Kako bi se to ostvarilo, potrebno je, po Tereziji, da se »vidi uzvišenost, ljepota i slava presvetoga čovječstva« (*Moj život*, 28, 9.). Za sebe kaže: »Pošto sam vidjela onu veliku ljepotu Gospodnju, nisam vidjela nikoga tko bi u usporedbi s njim dobro izgledao niti me zanio.« (*Moj život*, 37, 4.) Isus Krist za Tereziju jest »Ljepota koja nadvisuje sve ljepote«⁶². Vrhunac te ljepote i Božje ljubavi objavljen je u križu Isusa Krista. Tu su, zapravo, po Tereziji, objavljene »dvije« ljubavi: ljubav Oca koji daje svojega Sina, i ljubav Sina koji se potpuno slobodno daje razapeti⁶³. Križ je događaj

⁵⁹ »Ako ste vesele, gledajte ga uskrsloga, jer će vas razveseliti sama pomisao na to kako je izišao iz groba. [...] Ako ste u nevoljama ili tužne, pogledajte ga na putu prema vrtu. [...] Ili ga, pak, pogledajte privezana uza stup, puna boli, cijeloga tijela izmrcvarena zbog toga što vas toliko ljubi; [...] Ili ga pogledajte pod teretom križa, a da mu nisu dali ni da predahne. On će vas pogledati tako lijepim i samilosnim očima, punim suza, i zaboravit će na svoje muke zato da vama ublaži vaše, samo zato što se idete tješiti s njim i što okrećete glavu da ga pogledate.« (*Put k savršenosti*, 26, 4.-5.)

⁶⁰ »Činilo mi se da je stalno pokraj mene Isus Krist.« (*Moj život*, 27, 2.) Nije samo pashalni misterij, nego je svaki događaj Isusova života za nas događaj spasenja. Zato je potrebno gledati zajedno muku i život Kristov, odakle nam je došlo i dolazi sve dobro.« (*Moj život*, 13, 13.)

⁶¹ *Neokatekumenski put. Statut*, čl. 21., § 2.-3.

⁶² *Oh hermosa que excedéis a todas las hermosuras!*, Pjesma 6. Na Neokatekumenskom putu često se pjeva pjesma »Ti si najljepši«, koja je uglazbljena verzija Psalma 45 (*Lijep si, najljepši od ljudskih sinova*). Zanimljiva je činjenica da je Kiko tu pjesmu komponirao u Hrvatskoj, na otoku Hvaru.

⁶³ »Napokon, hoću zaključiti s ovim: da se uvijek, kad se misli na Krista, sjetimo ljubavi kojom nam je udijelio toliko milosti i kako nam je veliku ljubav iskazao davši nam takav zalog da je gaji prema nama; jer ljubav vabi ljubav. [...] Neka nam je udijeli njegovo veličanstvo – budući da zna koliko nam pogoduje – zbog one iste kojom nas je ljubio i zbog njegova slavnog Sina, koji nam ju je uz toliku vlastitu cijenu pokazao.« (*Moj život*, 22, 14.)

spasenja i izvor života u kojemu je obnovljena ljudska narav ranjena grijehom⁶⁴. Ali Isus svete Terezije nije mrtav; Isus je uvijek Uskrsli⁶⁵, Slavni, na čijoj je glavi umjesto trnove krune, kruna velikoga sjaja, *corona de gran resplendor*⁶⁶.

Na Neokatekumenskomu putu govor o križu, kao i kod svete Terezije, neodvojiv je od govora o uskrsnuću. Isus Krist uvijek je Uskrsli, a njegov križ slavni je križ »koji rasvjetljuje spasenjsku ulogu križa u životu svakoga čovjeka«⁶⁷. Jasno se naviješta da je Isus Krist, jedini nad kojim smrt nema vlasti, svojom smrću uništio našu smrt i svojim uskrsnućem učinio da se rodi *novi čovjek*, koji će biti sposoban ljubiti neprijatelja⁶⁸. To je ljubav u dimenziji križa. U zadnjemu poglavlju zadnjih odaja *Zamka duše*, kao svoju konačnu poruku sestrama Terezija iznosi: »Uprite oči u Raspetoga i sve će vam se činiti malo.« (*Zamak duše*, 7, 4, 8)⁶⁹. Ovo znači da je križ događaj potpunoga rasvjetljenja i konačna mjera ljubavi. Nasljedovati Isusa Krista – biti kršćanin – znači nositi svoj križ i preko njega sjediniti se s Isusom Kristom.

Zato i samostani, koje će osnivati, za Tereziju nisu mjesta u kojima će se sadržajno činiti nešto različito od temeljnoga kršćanskog iskustva. Oni služe u prvomu redu zato – piše Terezija sestrama – da se bude »dobri kršćani« (*Put k savršenosti*, 3, 2.), koji će »slijediti evanđeoske savjete sa svom savrшеноšću« (*Put k savršenosti*, 1, 2.), a evanđeoski savjeti koje predlaže zapravo su kršćanske krjeposti: »Prva je ljubav jednih prema drugima, druga je nenavezanost na sve što je stvoreno, a treća je istinska poniznost, koja je, premda je navodi na kraju, glavna i sadržava sve.« (*Put k savršenosti*, 4, 4.) Na Neokatekumenskomu putu, gdje se uvijek ističe da je ključna stvar uistinu biti kršćanin, poniznost je također temelj svega. »Stvarati kršćanske zajednice, po uzoru na svetu nazaretsku obitelj, koje bi živjele u poniznosti, jedno-

---

⁶⁴ »Vidjela sam, premda je Bog, da je i čovjek, da se ne čudi nad slabostima ljudi, da razumije naše bijedno ustrojstvo, podložno mnogim padovima zbog istočnoga grijeha, koji je on došao iskusiti.« (*Moj život*, 37, 5.)

⁶⁵ »Gotovo uvijek Gospodin mi se prikazao kao uskrsnuli.« (*Moj život*, 29, 4.)

⁶⁶ *Duhovni izvještaji*, 9.

⁶⁷ *Neokatekumenski put. Statut*, čl. 19., § 1.

⁶⁸ *Usp. Neokatekumenski put. Statut*, čl. 21.

⁶⁹ Zato je, prema Tereziji, prava karmelićanka (time i kršćanka) samo ona koja ljubi križ. Zanimljivo je da u Ávili, ispred Samostana Utjelovljenja ima kameni križ oko kojega je 7 krugova, koji predstavljaju *Zamak duše*. Najdalja od križa je *Prva odaja*, a najbliža, točnije ona u kojoj je križ, jest *Sedma odaja*. Zašto? U *Sedmim je odajama* vjenčanje između Boga i duše. Dakle, križ je mjesto, ležaj ljubavi na kojemu se događa vjenčanje karmelićanke (ali i svakog kršćanina) i Krista. Ili – da uporabimo riječi iz pjesme koja se pjeva na Putu – »križ je ležaj ljubavi na kojem nas je oženio Gospodin«.

stavnosti i zahvaljivanju«, cilj je ovoga »itinerarija katoličke formacije valjane za društvo i za današnja vremena«⁷⁰.

I ostale dvije krjeposti izražene su i aktualizirane na Putu. Ljubav jednih prema drugima nije samo kriterij autentičnosti istinskoga obraćenja kojemu je usmjeren cijeli itinerarij⁷¹, nego je najbolji znak koji će modernoga čovjeka privući k vjeri⁷². Glede druge krjeposti o kojoj govori Terezija, nenavezanosti na sve što je stvoreno, Put preko etapa i prijelaza, a u svjetlu Isusovih riječi »ne možete služiti Bogu i bogatstvu« (Mt 6, 24), pomaže da se neokatekumeni znaju odricati navezanosti na stvoreno i da nauče svu svoju sigurnost polagati u Boga⁷³.

3.3. MOLITVA: ISKUSTVO BOŽJE LJUBAVI I *CONDITIO SINE QUA NON* KRŠĆANSKOGA ŽIVOTA

Već smo vidjeli kako je molitva kod Terezije neodvojiva od vjere. Determinirana je strukturom vjere i ujedno je najkarakterističniji izričaj vjere u svim njenim dimenzijama. Terezija nikada nije mislila dati neku definiciju molitve. Ipak, daje nam jednu od najljepših, i – teološki gledano – najkompletnijih⁷⁴ (jer nijedna ne može reći baš sve o molitvi) definicija molitve: »Priateljski odnos, razgovarajući često nasamo s onim za kojega znamo da nas ljubi.« (*Moj život*, 8, 5.)⁷⁵.

⁷⁰ *Neokatekumenski put. Statut*, čl. 1., § 1., koji govori o naravi Neokatekumenskoga puta, definiranoj od pape Ivana Pavla II., pismom *Ogniqualvolta*, 30. kolovoza 1990.: u AAS 82(1980.), 1515.

⁷¹ *Usp. Neokatekumenski put. Statut*, čl. 22., § 1.

⁷² »Ali, kako bismo mogli doći do svih drugih, do onih koji više nemaju vjere? Potrebna je neka Kristova prisutnost za koju ne bi bilo potrebno imati vjere, Kristova prisutnost koja bi privukla sve ljude, i one koji više nemaju vjere. Postoji li takva prisutnost? Na Putu kažemo da je ta prisutnost izrečena u evanđelju. Krist kaže: »Kao što sam ja ljubio vas tako i vi ljubite jedni druge. Po ovom će svi znati da ste moji učenici« (Iv 13,34-35). Obratite pozornost na ovo »kao što sam ja ljubio vas« jer je temeljno. Potrebna je posebna ljubav. [...] Odnosno: »Ljubite se kao što sam vas ja ljubio« – to jest, u ovoj dimenziji ljubavi prema neprijatelju. »Po tomu će svi znati da ste moji učenici« – to jest, u ovoj će ljubavi svi, čak i sekularizirane osobe, osobe koje su daleko ili izvan Crkve, reći: gledajte, ovo su Kristovi učenici! Ali ima još nešto. Isus Krist kaže također: »Oče, ja u njima i ti u meni, da budu savršeno jedno – obratite pozornost na riječ »savršeno jedno« – da svijet upozna da si me ti poslao« (Iv 17,23). Odnosno, ako budemo savršeno jedno, svijet će povjerovati, pogani će povjerovati. To jest, da bi se pobudila vjera u udaljenima, trebaju vidjeti ove znakove vjere: ljubav prema neprijatelju i savršeno jedinstvo. To je ono što želi učiniti Put: stvoriti kršćanske zajednice koje će dospjeti do davanja ovih dvaju znakova: ljubavi prema neprijatelju, ljubavi u dimenziji križa i savršenoga jedinstva, ovoga odnosa božanskih osoba kakvo je u Presvetom Trojstvu. Ovi znakovi ljubavi i jedinstva svjetlo su svijeta!«; K. ARGÜELLO, *Kerigma*, str. 82.-84.

⁷³ *Usp. Neokatekumenski put. Statut*, čl. 19. i 20.

⁷⁴ Nije slučajno da Terezijinu definiciju molitve preuzima *Katekizam Katoličke crkve*, br. 2709.

⁷⁵ U *Moj život* 11, 12. govori da je »visok stupanj htjeti nasamo govoriti s Bogom i ostaviti razbibrige ovoga svijeta. [Time je] najveći dio učinjen«. Dakle, samo željeti moliti već je mnogo...

Molitva polazi od iskustvene spoznaje (=vjera) da me Bog ljubi. Molitva je, stoga, najprije dar. To se očituje i u riječi »nasamo«, *a solas*. Za Tereziju, to je iskustvo najprije imao Isus Krist koji »a solo« razgovara s Ocem. Prava molitva, stoga, zahtijeva življenje iskustva koje je imao Isus Krist⁷⁶. Ona je, više nego ljudski napor, događaj biti-jedno-s-Kristom.

»Uvijek čujemo kako je molitva dobra, a i prema Konstitucijama moramo je imati toliko sati, no ne razjašnjava nam se više od onoga što same možemo, a o Gospodnjim učincima u duši malo se kaže.« (1 M 2, 7) U ovomu se jasno očituje poveznica molitve i novoga života. *Nov život* jest život koji Bog čini u nama; on je Gospodnji učinak u duši.

Značajna povijesna činjenica, iz koje se dobro razabire teologija molitve kod svete Terezije, jest da usporedno s ulaskom u *novi život*, do Terezije stižu Augustinove *Ispovijesti*, događaj za koji drži da je sam »Gospodin zapovjedio, jer ih nisam iskala niti sam ih ranije vidjela. Ja sam jako privržena svetom Augustinu [...] zato što je bio grješnik.«⁷⁷ Iako je živjela moralno ispravno, Terezija se prepoznaje u Augustinovim *Ispovijestima*⁷⁸. Ta činjenica jasno pokazuje da za Tereziju grijeh nije samo moralna kategorija. Daleko i od najmanjega legalističkog stava prema grijehu, ona će jasno reći »kako nam veća šteta može doći od jednoga lakog grijeha negoli od cijeloga pakla skupa« (*Moj život*, 25, 19.). Stoga se čitav dinamizam molitve i čitav kršćanski život temelji na obraćenju, stvarnosti koja je ključna i u najvećim stupnjevima mističnih iskustava: »Nema tako uzvišena stanja u molitvi da mnogo puta ne bi bilo potrebno vratiti se na početak. Promatranje grijeha i vlastite samospoznaje na ovomu putu molitve jest kruh s kojim se moraju jesti sva jela.« (*Moj život*, 13, 15.) Ukratko: obraćenje je proces koji traje cijeli život⁷⁹.

Ovim dolazimo do pitanja odnosa molitve i istine. Molitva za Tereziju nije isto što i puno riječi, »jer ako koja ne pazi na to s kim razgovara i što traži, te na to tko je onaj

---

⁷⁶ »Znate da nas uči Njegovo Veličanstvo da to bude nasamo; jer tako je On uvijek činio kada je molio, i to ne radi svoje potrebe, nego radi naše pouke.« (*Put k savršenosti*, 24, 4.)

⁷⁷ I nastavlja: »Kod svetaca koje je Gospodin, pošto su bili takvi, vratio k sebi, nalazila sam puno utjehe, misleći da ću kod njih pronaći pomoć i, kao što je Gospodin oprostio njima, da bi to mogao učiniti i meni. Međutim, jedna me je stvar obeshrabrivala, kako sam rekla, a to je da njih Gospodin bijaše pozvao samo jedanput, i nisu ponovno padali, a kod mene to bijaše toliko puta da me je to mučilo. No razmišljajući o ljubavi kojom me je ljubio, ponovno bih se ohrabrila, jer u njegovo milosrđe nikada nisam gubila pouzdanje, a u sebe jesam puno puta.«

⁷⁸ »Kako sam počela čitati *Ispovijesti*, čini mi se da sam sebe vidjela tamo. Često sam se počela preporučivati ovomu slavnom svecu. Kada sam stigla do njegova obraćenja i pročitala kako je čuo onaj glas u vrtu (*Ispovijesti*, knj. VIII., pogl. 12.) učini mi se da ga je Gospodin uputio upravo meni, tako je to osjetilo moje srce.« (*Moj život*, 9, 8.)

⁷⁹ Usp. *Neokatekumenski put*. Statut, čl. 22.

koji traži i od koga traži, ja to ne nazivam molitvom, ma koliko micala usnama« (1 M 1, 7).

Terezijina molitva jest strukturalno personalistička. Ona je susret »dvaju tko« (dos quienes): *tko* Boga i *tko* čovjeka. Zato je ključno – piše Terezija sestrama San Josóa u Avili – »da pogledate s kim razgovarate i tko ste vi« (*Put k savršenosti*, 22, 1.). Ovo jasno pokazuje da prava molitva zahtjeva biti u istini: u istini o Bogu koja je objavljena u Isusu Kristu, te u istini o sebi samima, svojoj povijesti, često obilježenoj trpljenjima, grijesima... Bog koji se objavljuje u Isusu Kristu »istina je sama po sebi. Bez početka je i bez kraja, pa sve ostale istine ovise o toj istini, kao i sve ostale ljubavi o toj ljubavi te sve ostale veličine o toj veličini« (*Moj život*, 40, 4.). Iz ovoga je razvidno da biti u istini ovisi o odnosu s Bogom. Drugim riječima, što smo više jedno-s-Bogom, više razumijemo sebe, svoju povijest. Uz ovo je povezana »vrlo odlučna odlučnost«⁸⁰ – kako je Terezija naziva – potrebna da se čovjek odupre svemu što ga odvaja od Boga, posebno od đavla i zavodljivosti svijeta⁸¹, kako bi mogao biti u savršenoj intimnosti s Bogom.

Sve ovo je, po našem mišljenju, izvrsno artikulirano na Neokatekumenskomu putu. »Inicijacija u liturgijsku i osobnu molitvu« dolazi nakon etape *drugoga krsnog skrutinija*, koji pomaže da neokatekumeni, nakon »vremena provjere iskrenosti namjere da slijede Isusa Krista«, sposobni sagledati svoj život u istini, »te izražavaju spremnost da služe samo Bogu«. Nakon toga oni se »vježbaju u borbi protiv đavolskih napasti: traženja sigurnosti, sablazni Križa i zavodljivosti idola ovoga svijeta«. Drugim riječima, na Neokatekumenskomu putu potpuno je razvidno da prava molitva zahtijeva biti u istini i trajnu borbu »koja dovodi do intimnosti s Bogom«⁸².

Umjesto zaključka: Ljubav prema Crkvi ili učiniti svojim ono što Crkva naučava i živi

Mistično iskustvo Terezije Avilske od samoga se početka pokazalo kao stvarnost koja zahtijeva verifikaciju od strane Crkve. I više. Tereziju su mistična iskustva dovela ne samo do spoznaje o nužnosti Crkve za vjeru, nego su bila mjesto u kojem je *lo que tiene la Iglesia* postajalo življeno. Vjerovati za Tereziju ne znači imitirati ono

⁸⁰ »Muy determinada determinación«, *Put k savršenosti*, 21, 2.

⁸¹ »Znam reći da je to jedan od najmučnijih života što mi se čini da se može zamisliti; niti sam uživala Boga niti sam imala zadovoljstva u svijetu. Kad bih se našla u zadovoljstvima ovoga svijeta, čim bih se sjetila koliko dugujem Bogu, bijaše mi mučno. Kad bih bivala s Bogom, uznemirivale su me sklonosti prema svijetu. To je tako mučan rat, da ne znam kako sam ga mjesec dana mogla podnositi, a kamoli tolike godine. Ipak jasno vidim veliko milosrđe što mi ga je udijelio Gospodin: kada sam se već trebala baviti svijetom, da imam srčanosti baviti se molitvom.« (*Moj život*, 8, 2.)

⁸² *Neokatekumenski put. Statut*, čl. 19.-21.

što čini Crkva, nego znači učiniti svojim ono što Crkva naučava i živi, participirati na životu Crkve.

Iz ove perspektive Terezija vidi u sakramentima nužna sredstva vjere, sredstva koja Crkva čuva za rađanje novoga čovjeka⁸³. Liturgija, na poseban način euharistijska slavlja, događaji su vjere u kojima čovjek postiže svoj konačni cilj (iako nesavršeno): biti-jedno-s-Bogom. »Posebice, odmah nakon pričesti, kad već znamo da je tu, jer nam to kaže vjera. Prikazuje se takvim Gospodarom one nastambe, te se čini da duša sva poništena iščezava u Kristu« (*Moj život*, 28, 8.)⁸⁴. Euharistija je, dakle, događaj vjere *par excellence*. I u tomu vidimo veliku poveznicu s Neokatekumenskim putom: »Euharistija je u samoj biti Neokatekumenata [...]. Euharistijom kršćanska inicijacija doseže svoje ispunjenje.«⁸⁵

Zasigurno egzemplarna na Neokatekumenskomu putu jest činjenica da inicijacija u kršćanstvo ide paralelno s inicijacijom u liturgiju. Smatramo kako je to ujedno i jedan od najboljih načina dovođenja do zrele vjere po kojoj krštenik postupno spoznaje da liturgijska slavlja nisu puki rituali, nego su događaji vjere, time i života. To je, po nama, i jedan od najsnažnijih doprinosa Neokatekumenskoga puta svakodnevnom iskustvu vjere.

Navedene činjenice, koje su nam pomogle pokazati da središnje »teme« Terezijina iskustva i nauka, možemo vidjeti življene *na* i *po* Neokatekumenskomu putu, zaključujemo s jednom ekleziološkom poveznicom Terezije i Kika. Tiče se odnosa njihova života i velikih događaja Crkve. Terezija i Kiko, svaki u svoje vrijeme, živjeli su događaj Koncila: Terezija Tridentskoga, a Kiko Drugoga vatikanskog. O tomu bi se moglo govoriti nadugo i naširoko i to bi zahtijevalo jedan sustavni rad, kako u slučaju Terezije⁸⁶, tako i Kika⁸⁷. Spomenut ćemo neke sličnosti koje, po našem mi-

---

⁸³ Usp. *Zamak duše*, 5, 2, 3.

⁸⁴ Jasno je da ovdje nije moguće ulaziti u detaljniju razradu značenja euharistije kod svete Terezije. Za nas je dovoljno naglasiti da je Euharistija zauzima samu bit vjere kod Terezije. Ona je također događaj Kristova posredništva.

⁸⁵ *Neokatekumenski put. Statut*, čl. 13. »Slavljenje euharistije u malim skupinama omogućuje članovima da se stave u službu obnove Crkve.«; Ivan Pavao II., Pismo *Ogniqualvolta*, 30. kolovoza 1990.: AAS 82(1990.), 1514.

⁸⁶ Iako postoje radovi koji temi pristupaju s povijesne točke gledišta, nedostaje ozbiljna teološka studija koja bi izravno pristupila *duhu i nauku* Koncila te njegovoj implantaciji u mistična iskustva avilske Svetice. Usp. M. D. SÁNCHEZ, *Bibliografía sistemática de Teresa de Jesús*, Madrid, 2009., str. 660.

⁸⁷ Radi o živom čovjeku čija će se iskustva i doprinos u naviještanju i razumijevanju kršćanske vjere i duha Koncila tek istraživati i biti objekt teoloških studija. O utjecaju Koncila na Kika i presudnu važnost toga događaja za sam nastanak Neokatekumenskoga puta, svjedoče mnoge kateheze preko kojih se ljudi na Putu upoznaju sa živom Predajom Crkve, te naukom i duhom Koncila.

šljenju, mogu biti i jedan od hermeneutskih ključeva razumijevanja *teologije* Terezije i Kika. Terezija u svojem iskustvu živi ono o čemu koncilski oci raspravljaju na Koncilu. Bez da izravno prati koncilski zasjedanje, Terezija egzistencijalno utjelovljuje koncilске zaključke. Mnoge koncilске teme postaju njezino iskustvo i o tomu piše u svojim djelima. Slično tako Kiko, bez da ima ikakav doticaj s Koncilom, kao svoju egzistencijalnu dramu⁸⁸ živi teološka pitanja na koja će Koncil odgovoriti. Bogatstvo kršćanske vjere, koje Koncil otkriva čitavomu svijetu, Kiko na iskustvenoj razini spoznaje kao odgovor na svoja pitanja i traganja.

Još jedna zanimljivost, duhovno-teološka: Tridentski koncil završava 1563. godine, a godinu prije Terezija osniva svoj prvi samostan. Prije nego će Koncil završiti, Bog preko Terezije provida jednu stvarnost koja će biti življenje Koncila i odgovor na najveće potrebe Crkve. Drugi vatikanski koncil završava 1965. godine, a godinu prije rađa se Neokatekumenski put⁸⁹. Prije nego će Koncil završiti, Bog preko Kika provida za Crkvu jednu stvarnost koja će utjeloviti Koncil i biti odgovor na situaciju sekularizma, na stanje konkretnoga čovjeka i pomoć za obnovu Crkve. S jedne strane Neokatekumenski put plod je Koncila, a s druge strane upravo će Neokatekumenski put biti sredstvo preko kojega je Koncil došao do mnogih osoba⁹⁰.

Drugim riječima, poveznica između Terezije i Neokatekumenskoga puta, ili – možda bolje – Terezije Avilske i Kika Argüella, jest kako u njihovu življenju Crkve – iskustvu onoga što Crkva naučava i živi, tako i u onomu što je Bog preko njih učinio, i još uvijek čini, za Crkvu.

Iako su ovi redci zapravo samo »potezi kistom«⁹¹ u odnosu na bogatstvo iskustva vjere svete Terezije i vjere življene na Neokatekumenskomu putu, nadamo se da su uspjeli približiti dio toga bogatstva i pokazati njegovu teološku relevantnost, te da nam mogu pomoći u produbljenju razumijevanja vjere.

⁸⁸ O tomu vidi: K. ARGÜELLO, *Kerigma*, str. 17.-72.

⁸⁹ »Neokatekumenski put započeo je 1964. godine među barakašima Palomas Altaša u Madridu«. *Neokatekumenski put. Statut*, str. 13.

⁹⁰ U svojem obraćanju biskupima, koji su sudjelovali na međunarodnom seminaru o crkvenim pokretima i zajednicama, Papa je Benedikt XVI. istaknuo da su »crkveni pokreti i nove zajednice jedne od najvažnijih novosti potaknute od Duha Svetoga u Crkvi kako bi se aktualizirao Drugi vatikanski koncil«. http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/speeches/2008/may/documents/hf_ben-xvi_spe_20080517_vescovi-seminario_it.html

⁹¹ K. ARGÜELLO, *Kerigma*, str. 84.

THE EXPERIENCE OF FAITH OF SAINT TERESA OF AVILA: CENTRAL THEMES AND CONNECTIONS WITH THE NEOCATECHUMENAL WAY

Edvard Punda*

Summary

Drawing on the experience of faith of Saint Teresa of Avila, the article discusses the importance and nature of faith as a lived reality. Showing how the central themes of Teresa's experience of faith reflect today, among other things, in the Neocatechumenal Way, we are presented with the very nature and theology of the Way. In the first part we are presented with the most important details from the lives of Teresa of Avila and Kiko Arguello, the initiator of the Neocatechumenal Way. Although, at first glance, they lived completely different experiences, the lives of Teresa and Kiko are marked by many similarities: born into Christian families and raised in the faith, they both eventually taste the experience of deep kenosis in which they seek a full life; a cry out to God and God's answer which for both of them marks the beginning of what they will call a new life, marked by God's work and true conversion. The second part describes the central themes of faith lived and reflected, starting from and within the new experience: human life as the history of salvation; Jesus Christ as the source and center of the entire Christian existence; prayer as the most authentic expression of faith. As a kind of conclusion, we are shown in a few brief lines the place and meaning of the Church with regards to faith: to make one's own the things that the Church teaches and lives is a kind of summary of faith of both Teresa and Kiko.

Keywords: *faith, experience, Christianity, kerygma, prayer.*

---

* Dr. sc. Edvard Punda, Central Seminary of Split, Zrinsko-frankopanska 19, 21000, Split, Croatia, donedvard@gmail.com